

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 : ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

6.1 Δευτερογενής τομέας σε επίπεδο Α.Μ-Θ

6.1.1 Γενικά στοιχεία

Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της Περιφέρειας Α.Μ-Θ στο δευτερογενή τομέα στηρίζονται στη μεγάλη ποικιλία πρώτων υλών (ορυκτός πλούτος και αγροτικά προϊόντα) και στα ιδιαίτερα ευνοϊκά οικονομικά και άλλα κίνητρα που χορηγούνται από το Κράτος για την ανάπτυξη παραγωγικών δραστηριοτήτων. Τα μειονεκτήματα που καθυστερούν ή περιορίζουν την αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων είχαν αποδοθεί στην έλλειψη μεταφορικής υποδομής, η οποία όμως έχει ήδη βελτιωθεί σημαντικά και θα ολοκληρωθεί κατά τα προσεχή έτη. Όμως οι αδυναμίες που παραμένουν και ίσως αναγνωριστούν εκ των υστέρων οφείλονται στην έλλειψη οργανωμένου αστικού και κοινωνικού περιβάλλοντος που θα ενισχύει τη δημιουργία επιχειρηματικού κλίματος σε επίπεδο Περιφέρειας, ενώ παράλληλα θα ελκύει την εγκατάσταση εταιριών από άλλες περιοχές, δηλαδή, λείπει ο σύγχρονος σχεδιασμός υποδοχής και εξυπηρέτησης παραγωγικών δραστηριοτήτων, στο πλαίσιο εφαρμογής των αναπτυξιακών νόμων. Ο δευτερογενής τομέας συγκρινόμενος με τους άλλους δύο τομείς παραγωγής (στοιχεία 1991) έρχεται τρίτος σε απασχόληση (22%) και δεύτερος στη διαμόρφωση του Ακαθάριστου Περιφερειακού Προϊόντος (ΑΠΠ = 35%), μετά τον τριτογενή τομέα (42%). Στη περίοδο 1981-91, η απασχόληση στον δευτερογενή τομέα μειώθηκε κατά 3.152 άτομα και σε ποσοστό 6,7%, ενώ το αντίστοιχο ΑΠΠ αυξήθηκε κατά 28% περίπου σε σταθερές τιμές. Οι βασικοί κλάδοι είναι τα Ορυχεία και η Μεταποίηση, με την ακόλουθη συμμετοχή στη διαμόρφωση του ΑΠΠ για τα έτη 1981, 1991 και 1994.

Πίνακας 6.1 : Εξέλιξη συνολικού ΑΠΠ και συμμετοχή Ορυχείων, Μεταποίησης

Κλάδος	1981		1991		1994	
	εκατ. δρχ	%	εκατ. δρχ	%	εκατ.δρχ	%
Σύνολο ΑΠΠ	94.323	100	537.374	100	754.265	100
Ορυχεία	3.559	3,77	38.677	7,20	45.892	6,08
Μεταποίηση	13.069	13,85	73.295	13,64	103.008	13,65

Πηγή: ΕΣΥΕ - Εθνικοί Λογαριασμοί (ποσά σε τρέχουσες τιμές)

Σε σύγκριση με τα παραπάνω στοιχεία, το 1991 (απογραφή) οι απασχολούμενοι στα Ορυχεία ήταν μόνον 2.110 άτομα και στη Μεταποίηση 28.766 άτομα και σε ποσοστά 0,97% και 13,23% αντίστοιχα, στο σύνολο του εργατικού δυναμικού της Περιφέρειας. Το 1994 (έρευνα εργατικού δυναμικού), η απασχόληση μειώθηκε αντίστοιχα σε 1.682 και 27.467 άτομα και σε ποσοστά 0,66% και 10,79% του εργατικού δυναμικού. Αυτές οι εξελίξεις είναι δυσάρεστες και ειδικότερα εάν συσχετιστούν με τη μεταφορά μεγάλου μέρους του επιχειρηματικού κέρδους εκτός της Περιφέρειας. Με σταθερά δεδομένα τα, επίσης ευνοϊκά, οικονομικά κίνητρα του νέου αναπτυξιακού νόμου 2601/98, οι προοπτικές του δευτερογενή τομέα θα γίνουν ευνοϊκότερες εάν, παράλληλα με την ολοκλήρωση των μεγάλων έργων υποδομής, αντιμετωπιστούν και οι προαναφερθείσες αδυναμίες: α) να υπάρξει δυναμική αστική ανάπτυξη στο χώρο της Περιφέρειας, προϋπόθεση που σχετίζεται με την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και β) να εξασφαλιστεί η περιβαλλοντική ποιότητα των πόλεων, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις που τίθενται από τις κατευθύνσεις της χωροταξικής πολιτικής.

6.1.2 Ορυκτός πλούτος και εκμεταλλεύσεις

Η Περιφέρεια Α.Μ-Θ παρουσιάζει το μεγαλύτερο κοιτασματολογικό ενδιαφέρον σε επίπεδο χώρας, με πλήθος κοιτασμάτων από μεταλλευτικά ορυκτά, αξιόλογες συγκεντρώσεις από διάφορα βιομηχανία ορυκτά και μάρμαρα, σημαντικά κοιτάσματα τύρφης και εκτεταμένα γεωθερμικά πεδία στο χερσαίο χώρο, όπως και κοιτάσματα πετρελαίου και φυσικού αερίου στο Θρακικό πέλαγος. Μέχρι σήμερα, παρά το μεγάλο αριθμό οριστικών παραχωρήσεων για έρευνα και εκμετάλλευση (7% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας), ο ορυκτός πλούτος παραμένει σχεδόν ανεκμετάλλευτος, αλλά και όταν μπει στην παραγωγή (π.χ. μαγγάνιο, πετρέλαιο) το τοπικό όφελος είναι μικρότερο από αυτό που μεταφέρεται σε άλλες περιοχές. Εξαιρέση αποτελούν οι εκμεταλλεύσεις μαρμάρου, που εντοπίζονται σήμερα στους νομούς Δράμας και Καβάλας. Συγκεντρώνουν το 16% περίπου της απασχόλησης στον ίδιο κλάδο σε εθνικό επίπεδο και παρουσιάζουν αξιόλογες εξαγωγικές επιδόσεις. Η ποιότητα του υλικού και τα εκτεταμένα γνωστά αποθέματα δίνουν θετικές προοπτικές για τη συνέχιση και ανάπτυξη αυτής της δραστηριότητας. Σε ότι αφορά το πετρέλαιο, τα γνωστά κοιτάσματα στη θαλάσσια περιοχή μεταξύ Θάσου και Καβάλας βρίσκονται σήμερα εκτός παραγωγής, ύστερα από τη μεγάλη μείωση της παραγωγής τα τελευταία χρόνια και την πρόσφατη πτώση της διεθνούς τιμής του πετρελαίου. Ο ορυκτός πλούτος ανήκει στους μη ανανεώσιμους φυσικούς πόρους και η εκμετάλλευση του θα πρέπει να προγραμματιστεί με ιδιαίτερη προσοχή, τόσο από άποψη μέγιστης δυνατής ωφέλειας για την τοπική οικονομία, όσο και από πλευράς προστασίας του περιβάλλοντος.

1. Γεωθερμικά πεδία

Η Γεωθερμία είναι μια ήπια μορφή ενέργειας που δε δημιουργεί περιβαλλοντικά προβλήματα και έχει πολλές εφαρμογές (θερμοκήπια, υδατοκαλλιέργειες, ξήρανση, αφυδάτωση, θέρμανση κτιρίων κλπ.). Τα γεωθερμικά πεδία αναπτύσσονται σε πεδινές περιοχές και στην παράκτια ζώνη, δηλαδή σε περιοχές με έντονη οικονομική δραστηριότητα και δυνατότητες εκμετάλλευσης. Το Ινστιτούτο Γεωλογικών Μεταλλευτικών Ερευνών (ΙΓΜΕ) έχει ολοκληρώσει τα σημαντικότερα στάδια έρευνας και έχει προχωρήσει σε παραγωγικές γεωτρήσεις και μελέτες εκμετάλλευσης με οικονομοτεχνική προσέγγιση, για πέντε περιοχές, Ερατεινού στο Δέλτα Νέστου, Ερασμίου και Νέας Κεσσάνης νομού Ξάνθης, **Σαπών νομού Ροδόπης** και Τραϊανούπολης νομού Εβρου.

Τα διαθέσιμα στοιχεία γι' αυτές τις περιοχές δίνονται στον επόμενο πίνακα. Το σύνολο του ενεργειακού δυναμικού των άμεσα αξιοποιήσιμων γεωθερμικών πεδίων ξεπερνά τα 70 MW. Προς το παρόν, από το τεράστιο αυτό δυναμικό χρησιμοποιείται ελάχιστη ποσότητα. Η αξιοποίηση του θα εξαρτηθεί από το ενδιαφέρον που αναμένεται να εκδηλωθεί από τοπικούς φορείς ή ιδιώτες. Επίσης, με χρηματοδότηση από το Β' ΚΠΣ, το ΙΓΜΕ πραγματοποιεί έρευνες σε τρεις ακόμα περιοχές, **λίμνης Μητρικού και Κρωβύλης νομού Ροδόπης** και Τυχερού νομού Εβρου.

Πίνακας 6.2 : Αξιοποιήσιμα Γεωθερμικά πεδία Περιφέρειας Α.Μ-Θ

Γεωθερμικά πεδία	Εκταση τ.χλμ.	Θερμ/σία T°C	Παροχή Q (m ³ /h)	Ισχύς Mwt	ΤΠΠ/έτος	Kcal/h
Ερατεινού	40	40-70	300	15	12.000	13.500.000
Ερασμίου	15	40-65	250	11	8.750	10.000.000
Ν.Κεσσάνης	20	40-82	350	22	16.843	19.250.000
Σαπών	50	25-40	500	9	6.500	7.500.000
Τραϊανούπολης	10	92	200	15	11.000	13.000.000

2. Βασικά μέταλλα

Μεταξύ των πολλών εμφανίσεων βασικών μετάλλων, μόλυβδος (Pb), ψευδάργυρος (Zn) και χαλκός (Cu), οι πιο αξιόλογες βρίσκονται στις ακόλουθες περιοχές:

Στην περιοχή Αγ.Θεοδώρων (κοντά στο Κ.Νευροκόπι) υπάρχει διλουβιακό οξειδωμένο υλικό με περιεκτικότητα Pb+Zn+Cu = 6-7% κατά μέσο όρο, προερχόμενο εν μέρει από παλαιότερες εκμεταλλεύσεις. Τα γνωστά γεωλογικά αποθέματα μεταλλεύματος είναι περίπου 2,5 εκατ. τόνοι. Η μεταλλοφορία εντοπίζεται κατά μήκος του ρήγματος, το

οποίο πιθανόν να είναι τροφοδότης του διλουβιακού υλικού, κατά συνέπεια μπορεί να περιέχει πρωτογενή θειούχο μεταλλοφορία.

Στις Θέρμες νομού Ξάνθης υπάρχει θειούχα μεταλλοφορία σε φλέβες, φακούς και ψευδό στρώματα με περιεκτικότητα Pb: 8-29%, Zn: 10-25% και Cu: 0,5-2% σε μάρμαρα, γνεύσιους και αμφιβολίτες.

Στην περιοχή Αισήμης - Κίρκης νομού Έβρου υπάρχει διάσπαρτη ή και φλεβικού τύπου μεταλλοφορία Pb-Zn±Cu σε ιζήματα τριτογενούς ηλικίας λεκανών. Το κοίτασμα έχει υποστεί μερική εκμετάλλευση στο απώτερο και πρόσφατο παρελθόν.

3. Κοιτάσματα Χρυσού

Σε όλους τους νομούς της Περιφέρειας και σε πολλές περιοχές υπάρχουν εμφανίσεις κοιτασμάτων χρυσού. Από βιβλιογραφικά δεδομένα προκύπτει ότι μεταξύ των πολλών εμφανίσεων, **οι πιο ενδιαφέρουσες βρίσκονται στην ευρύτερη περιοχή Σαπών** και στην περιοχή Περάματος - Πετρωτών δυτικά της Αλεξανδρούπολης. Πρόκειται για εκτεταμένα κοιτάσματα με ελεύθερο επιθερμικό χρυσό σε εξαλλοιωμένα πυροκλαστικά της τριτογενούς ηλικίας λεκάνης της **Κομοτηνής**. Αναφέρονται αποθέματα της τάξεως των 8 έως 10 εκατ. τόνων με περιεκτικότητα 2-3 gr/τόνο και 1 έως 2 εκατ. τόνοι με περιεκτικότητα 6-7 gr/τόνο. Το αποθεματικό δυναμικό είναι σχεδόν ισοδύναμο και στις δύο περιοχές

4. Βιομηχανικά ορυκτά

Από τα αποτελέσματα των μέχρι σήμερα ερευνών, μεταξύ των βιομηχανικών ορυκτών, οι ζεόλιθοι και ο βολλασπονίτης φαίνεται ότι παρουσιάζουν το μεγαλύτερο ενδιαφέρον.

5. Αντιολισθηρά (σκληρά) αδρανή

Στο χώρο της Περιφέρειας Α.Μ-Θ απαντώνται πολύ συχνά πετρώματα όξινα και βασικά ηφαιστειογενή, υποηφαιστιακά/φλεβικά, τα οποία σύμφωνα με βιβλιογραφικά δεδομένα, αλλά και δοκιμές καταλληλότητας, είναι κατάλληλα για χρήσεις που απαιτούν σκληρά αδρανή υλικά, όπως τα υπόστρωμα των σιδηροδρομικών γραμμών και οι αντιολισθητικοί τάπητες των οδών.

6.1.3 Μεταλλεία-Ορυχεία-Λατομεία

Η Περιφέρεια Α.Μ-Θ είναι η πλουσιότερη ελληνική περιοχή σε ορυκτό πλούτο, αλλά με περιορισμένο βαθμό εκμετάλλευσης των μεταλλευτικών και βιομηχανικών ορυκτών, ακόμα και των κοιτασμάτων, για τα οποία υπάρχουν μελέτες αξιοποίησης ή θετικές ενδείξεις, ύστερα από συστηματικές έρευνες κυρίως του ΙΓΜΕ.

Οι μεταλλευτικές δραστηριότητες καταγράφονται σε πίνακα που χορηγήθηκε από την Επιθεώρηση Μεταλλείων Βορείου Ελλάδος (Θεσσαλονίκη). Τα στοιχεία ταξινομούνται κατά Νομό και Κοινότητα (1991), με τον αριθμό της οριστικής παραχώρησης (ΟΠ), το είδος του μεταλλεύματος που απαντάται κατά περιοχή, την έκταση σε στρέμματα και το

όνομα της εταιρείας ή του ιδιώτη που κατέχει τα μεταλλευτικά δικαιώματα. Η τελευταία στήλη γνωστοποιεί αν το μεταλλείο έχει υποβάλλει για το έτος 1996 **Δελτίο Δραστηριότητας (Δ.Α)** ή **Δελτίο Απραξίας (Δ.Α.)** και τα κενά δηλώνουν ότι δεν υπάρχει καμία δραστηριότητα. Το σύνολο των παραχωρημένων εκτάσεων ανέρχεται σε 951.000 στρέμ. τα οποία αναλογούν στο 7% περίπου της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας, με την ακόλουθη κατανομή κατά νομό.

Πίνακας 6.3 : Πλήθος και έκταση μεταλλευτικών περιοχών

Νομός	Πλήθος ΟΠ	Έκταση, στρέμ.
Δράμας	33	369.661
Καβάλας	26	173.200
Ξάνθης	2	19.440
Ροδόπης	5	31.796
Εβρου	11	356.966
Α.Μ-Θ	77	951.063

Στον κλάδο των Ορυχείων απογράφονται και οι Αλυκές. Στο σύνολο της χώρας λειτουργούν 6 Αλυκές, από τις οποίες οι 2 βρίσκονται στους νομούς Ξάνθης και Ροδόπης αντίστοιχα. Η αλυκή Ασπρης Μεσολογγίου είναι η μεγαλύτερη της χώρας. Με βάση τα στοιχεία του επόμενου πίνακα, η τοπική παραγωγή είναι της τάξεως του 7% της συνολικής εγχώριας παραγωγής 1995.

Πίνακας 6.4 : Παραγωγή Αλατος σε τόνους, κατά αλοπηγικό έτος

Αλυκές	1990	1991	1992	1993	1994	1995
ΧΩΡΑ	181.486	129.813	143.184	187.256	206.427	143.351
Μεσολογγίου	131.900	96.000	113.024	122.444	127.702	87.196
Α.Μ-Θ	3.700	0	0	10.488	12.083	9.974
Νέας Κεσσάνης	3.700	0	0	1.226	4.543	3.711
Μέσης Ροδόπης	0	0	0	9.262	7.540	6.263

Πηγή: Στατιστική Επετηρίδα της Ελλάδος, 1996

6.2 Μεταποίηση-Βιομηχανία

6.2.1 Μεταποίηση

Μετά τον τελευταίο πόλεμο, η πολιτική που εφαρμόστηκε στην Ελλάδα, για τη μείωση της ανεργίας και για την ανασυγκρότηση της βιομηχανίας που είχε καταστραφεί, έδωσε προτεραιότητα στην πολιτική της ταχύρυθμης οικονομικής ανάπτυξης, σε βάρος της χωροταξικά ισόρροπης κατανομής των νέων μεταποιητικών μονάδων. Στο πλαίσιο αυτής της πολιτικής, η βιομηχανία άρχισε να συγκεντρώνεται επιλεκτικά στα μεγάλα αστικά κέντρα και κυρίως στην πρωτεύουσα. Έτσι, παρά τη βελτίωση της παραγωγής και της παραγωγικότητας του αγροτικού τομέα, οι πληθυσμοί της υπαίθρου συνέχισαν να μεταναστεύουν μαζικά στις μεγάλες πόλεις και το εξωτερικό.

Το πλήρες ιστορικό της πρόσφατης αναπτυξιακής πολιτικής για τη μεταποίηση καλύπτει ένα χρονικό διάστημα 20 ετών (1977-1997) στη Θράκη και 15 ετών στους υπόλοιπους νομούς. Ο επόμενος πίνακας περιλαμβάνει τα στοιχεία απογραφών της ΕΣΥΕ για τα έτη 1978 και 1988, τα οποία δίνουν δύο εικόνες, την αρχική και μία ενδιάμεση, από το συνολικό χρόνο εφαρμογής των αναπτυξιακών νόμων.

Πίνακας 6.5 : Καταστήματα, Απασχόληση Μεταποίησης, 1984,1988

Περιοχή	Καταστήματα αριθμ. μονάδων		Απασχόληση άτομα		Μέσο μέγεθος άτομα/μονάδα	
	1978	1988	1978	1988	1978	1988
ΧΩΡΑ	110.333	144.717	608,067	706.296	5,51	4,88
Α.Μ-Θ	6.350	6.613	25.453	37.460	4,00	5,66
Α.Μ-Θ/ΧΩΡΑ	5,8%	4,6%	4,2%	5,3%		
Ν.Δράμας	1.156	1.254	5.542	8.674	4,79	6,92
Ν. Καβάλας	1.691	1.774	8.053	11.277	4,76	6,36
Ν.Ξάνθης	799	853	4.268	6.949	5,34	8,15
Ν.Ροδόπης	1.091	984	2.839	4.185	2,60	4,25
Ν.Εβρου	1.613	1.748	4.751	6.375	2,94	3,65
ΘΡΑΚΗ	3.503	3.585	11.858	17.509	3,38	4,88
Θράκη/ΑΜΘ	55,2%	54,2%	46,6%	46,7%		

Πηγή: ΕΣΥΕ - Επεξεργασία απογραφικών στοιχείων

Συγκρινοντας τις εξελίξεις στην απασχόληση και στο μέσο μέγεθος των μεταποιητικών μονάδων, παρατηρείται ότι, η γενική εικόνα της περιφέρειας είναι περισσότερο ευνοϊκή, σε σύγκριση με το σύνολο της χώρας.

Στην περιφέρεια η απασχόληση αυξήθηκε κατά 47,2%, έναντι του 16,2% της χώρας, αυξάνοντας έτσι και τη συμμετοχή της περιφέρειας από 4,2% σε 5,3%. Επίσης, το μέσο μέγεθος των καταστημάτων αυξήθηκε σημαντικά και το 1988 ήταν μεγαλύτερο στην περιφέρεια, με 5,66 απασχολούμενους ανά μονάδα, έναντι του 4,88 στο μέσο όρο της χώρας. Τα αντίστοιχα μεγέθη για τη Θράκη είναι εξίσου ευνοϊκά, με αύξηση της απασχόλησης κατά 47,7% και μέσο μέγεθος καταστημάτων έφθασε το μέσο όρο της χώρας..

Σε ενδοπεριφερειακό επίπεδο, ο νομός -Ξάνθης έχει τα μεγαλύτερα καταστήματα και παρουσίασε τη μεγαλύτερη αύξηση απασχόλησης 1978-88, με ποσοστό 62,8%. Ακολουθεί ο νομός Δράμας, με 56,5%, ενώ οι υπόλοιποι νομοί βρίσκονται κοντά ή κάτω του μέσου όρου της περιφέρειας.

Τα διαθέσιμα στοιχεία για το νόμο 1262/82 αναφέρονται στο συνολικό ύψος των επενδύσεων, οι οποίες εμφανίζονται με σχετικά ισόρροπη ενδοπεριφερειακή κατανομή.

Κατά την εφαρμογή του αναπτυξιακού νόμου 1892/90 (περίοδος 1990-97), το κέντρο βάρους της μεταποίησης μετατοπίζεται στους νομούς της Θράκης, στους οποίους κατευθύνεται σχεδόν το σύνολο των επενδύσεων στο δευτερογενή τομέα.

Στον επόμενο πίνακα δίνεται μια συγκριτική εικόνα της χωρικής κατανομής των επενδύσεων που έχουν υπαχθεί στους δύο τελευταίους αναπτυξιακούς νόμους. Η προτίμηση των επενδυτών για τη Θράκη είναι αποτέλεσμα των εξαιρετικά ευνοϊκών κινήτρων του τελευταίου νόμου.

Πίνακας 6.6 : Χωρική κατανομή επενδύσεων

Περιοχή	Συνολικό Υψος επενδύσεων %		Επενδύσεις Ν. 1892/90 Δευτερογενής τομέας	
	Ν. 1262/82	Ν. 1892/90	εκ.δραχμές	%
Περιφέρεια Α.Μ-Θ	100,0	100,0	481.811	100,0
Νομοί Δράμας, Καβάλας	43,6	7,2	33.970	7,0
Νομοί Θράκης	56,4	92,8	447.841	93,0

Το γενικό συμπέρασμα από την υλοποίηση της περιφερειακής πολιτικής των οικονομικών κινήτρων για την ανάπτυξη της βιομηχανίας είναι ότι, τελικά, δεν έφερε τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Προφανώς συνέβαλε στην τόνωση της τοπικής

οικονομίας και στη συγκράτηση ενός μέρους του πληθυσμού, αλλά το πρόβλημα της χαμηλής ανταγωνιστικής ικανότητας παραμένει. Βέβαια το μεγαλύτερο μέρος (πάνω από 70%) των επενδύσεων του Ν.1892/90 δεν είχαν ολοκληρωθεί μέχρι το τέλος του 1997. Ωστόσο, εμφανίζονται νέα προβλήματα, όπως η συχνά αναφερόμενη νέα «αποβιομηχάνιση» του νομού Καβάλας, με δεύτερο στη σειρά το νομό Ξάνθης. Αν αναλογισθεί κανείς ότι, η παραπάνω 20ετής πολιτική εφαρμόστηκε για την ενίσχυση της Θράκης και τελικά, αντί της Θράκης αναπτύχθηκαν τα μητροπολιτικά κέντρα της χώρας, προκύπτει το εύλογο ερώτημα, μήπως τα πραγματικά κίνητρα (ή προϋποθέσεις) για την ανάπτυξη ενός τόπου είναι παράλληλα και θέμα χωροθέτησης διοικητικών και οικονομικών υπηρεσιών.

6.2.2 Βιομηχανία – Βιοτεχνία στην Περιφέρεια Ανατ. Μακεδονίας και Θράκης

Στην Ανατολική Μακεδονία – Θράκη, η κύρια ώθηση για τον δευτερογενή τομέα προέρχεται από την έντονη κατασκευαστική και μεταποιητική δραστηριότητα, εξαιτίας της παροχής ισχυρών επενδυτικών κινήτρων μέσω των αναπτυξιακών νόμων της τελευταίας δεκαπενταετίας, καθώς και την αξιοποίηση σημαντικών ενεργειακών (υδροηλεκτρικά φράγματα, κοιτάσματα πετρελαίου, γεωθερμικά πεδία, κ.λ.π.) και μεταλλευτικών (αδρανή υλικά, μάρμαρα, μικτά θειούχα, κ.λ.π.) αποθεμάτων.

Με βάση την συγκέντρωση της απασχόλησης καθώς και την αξιολόγηση της οικονομικής απόδοσης ανά κλάδο σε σχέση με τα αντίστοιχα εθνικά μεγέθη διαπιστώνεται ότι η Α.Μ.Θ. παρουσιάζει κλαδική εξειδίκευση στα ενδύματα, την κλωστοϋφαντουργία, την εξόρυξη και επεξεργασία μαρμάρου, των προϊόντων καπνού, των τροφίμων και ποτών και του ξύλου.

Η μεταποίηση στην Περιφέρεια με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία της Ε.Σ.Υ.Ε. (1996) συγκεντρώνει το 4,7% των βιομηχανιών της χώρας με απασχόληση άνω των 10 ατόμων, το 6,45% της απασχόλησης, το 4% της ακαθάριστης αξίας παραγωγής, το 4,47% της προστιθέμενης αξίας και το 4,1% των πωλήσεων.

Κατά την τρέχουσα δεκαετία, εκτιμάται ότι η μεταποίηση παράγει το 25-26% του περιφερειακού ΑΕΠ ετησίως παρόλο που απασχολεί περίπου το 12% του εργατικού δυναμικού, στοιχείο ενδεικτικό της υψηλής παραγωγικότητας της βιομηχανικής εργασίας. Η σημαντική αυτή εξέλιξη αποδίδεται στις μεγάλες επενδύσεις εκσυγχρονισμού, που πραγματοποιήθηκαν τα τελευταία χρόνια εξαιτίας της αξιοποίησης των ευεργετικών διατάξεων του Ν.1892/90 καθώς και των άλλων συγχρηματοδοτούμενων από την Ε.Ε. δράσεων στα πλαίσια του Β' Κ.Π.Σ, και οι οποίες διέυρυναν την παραγωγική δυναμικότητα των επιχειρήσεων στην Ανατολική Μακεδονία - Θράκη.

Πίνακας 6.7 : Τομεακή Διάρθρωση Περιφέρειας

Τομεακή Διάρθρωση	Δευτερογενής Τομέας	
	Απασχόληση %	ΑΕΠ %
Αν. Μακεδονία & Θράκη	17,9	29,7
Σύνολο Χώρας	22,5	25,1
Ε.Ε.	29,5	30,7

Πηγή : Περιφερειακή Αυτοδιοίκηση, 1997

Πίνακας 6.8 : Απασχόληση στη βιομηχανία-βιοτεχνία (Περιφέρεια)

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ - ΒΙΟΤΕΧΝΙΑ ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΙΚΕΣ	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Αριθμός μεταποιητικών επιχειρήσεων	293	282	-	264	260	262
Προστιθέμενη αξία μεταποιητικών επιχειρήσεων(εκ. δρχ.)	92.326	94.836	-	110.541	115.278	128.569
Πωλήσεις μεταποιητικών επιχειρήσεων (εκ. δρχ.)	190.604	203.139	-	241.961	263.036	284.360

Πηγή : Περιφερειακή Αυτοδιοίκηση

Πίνακας 6.9 : Κατανομή απασχολούμενων εντός και εκτός ΒΙ.ΠΕ. των Νομών της Περιφέρειας

Νομός	Απασχολούμενοι 1996	
	Εκτός ΒΙ.ΠΕ.	Εντός ΒΙ.ΠΕ.
Ν. Δράμας	2.844	770
Ν. Καβάλας	5.565	189
Ν. Ξάνθης	2.106	1.169
Ν. Ροδόπης	1.602	679
Ν. Έβρου	2.559	20
Περιφέρεια Α.Μ.Θ.	15.176	2.827

Πηγή : Εμπορικό Επιμελητήριο Καβάλας

6.2.3 Βιομηχανικές Περιοχές (ΒΙ.ΠΕ)

Οι ΒΙ-ΠΕ εισήχθησαν σαν θεσμός στην Ελλάδα το 1965 με τον Ν.4458/65 που απέβλεπε στην επίτευξη τριών συγκεκριμένων στόχων:

- την εκβιομηχάνιση της χώρας,
- την περιφερειακή ανάπτυξη και
- την αποκέντρωση.

Ο Νόμος απέβλεπε στην δημιουργία πόλων ανάπτυξης για την βιομηχανία, μια προσπάθεια που θα ξεκινούσε με μεγάλες δαπάνες από την πλευρά του Δημοσίου, οι οποίες θα υπερκαλύπτονταν από τα πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα που αναμένονταν από ιδιωτικές επενδύσεις.

Στην περιφέρεια λειτουργούν πέντε ΒΙ-ΠΕ., μία σε κάθε νομό και πρόκειται να λειτουργήσουν δύο Βιοτεχνικά Πάρκα, στην Ορεστιάδα και στις Σάπες. Παρακάτω παρουσιάζονται συνοπτικά στοιχεία σχετικά με τις ΒΙ-ΠΕ. και τα ΒΙΟ.ΠΑ. της περιοχής μελέτης.

Πίνακας 6.10 : ΒΙ-ΠΕ Περιφέρειας Α.Μ-Θ -Υπάρχουσα κατάσταση

Στοιχεία χώρου	Δράμας	Καβάλας	Ξάνθης	Κομοτηνής	Αλεξ/πολης
Συνολική έκταση, στρ.	2,231	2.081	984	4.332	2.100
Κοινόχρ./κοινοφελή, στρ.	525	575	309	1.046	644
Έκταση οικοπέδων, στρ.	1.706	1.486	675	3.286	1.456

Πίνακας 6.11 : Χρήσεις οικοπέδων

Λειτουργούσες μονάδες	53	24	17	49	3
Σχολάζουσες εγκατ/σεις	6	3	1	8	0
Παραχωρημένα οικόπεδα	3	8	13	15	22
Ζήτηση:αριθ.αιτήσεων	1	2	5	25-30	5
Απασχόληση (άτομα)	1.300	300	800	2.000	50

Πίνακας 6.12 : Βιοτεχνικά Πάρκα

Στοιχεία χώρου	Ορεστιάδας (σε οργάνωση)	Σαπών (υπό ίδρυση)
Συνολική έκταση, στρέμ.	500	400
Βιομηχ-βιοτεχν. οικόπεδα, στρέμ.	380	300
Επιχειρήσεις προς εγκατάσταση	60	30

Πίνακας 6.13 : Κατάσταση οικοπέδων κατά φάσεις (Α' και Β') των ΒΙ-ΠΕ

Βιομηχ.Βιοτεχν. οικόπεδα	Δράμας (1 Φάση)	Καβάλας		Ξάνθης		Κομοτηνής		Αλεξ/πολης	
		Α'	Β'	Α'	Β'	Α'	Β'	Α''	Β'
Πωληθέντα, στρέμ	700	320		277	152	968	1464	362	
Εγκρίσεις, στρέμ.				46	157	362	700	298	
Ελεύθερα, στρέμ.	350	501	665	0	46	272	1001	19	996

6.2.4 Δυναμικότητα και μεγαλύτερες βιομήχανιες

Στον επόμενο πίνακα παρουσιάζεται η διάρθρωση των μονάδων μεταποίησης, κατά τάξη μεγέθους, λαμβάνοντας ως κριτήριο το μέγεθος της απασχόλησης, το οποίο έχει δοθεί από όλες τις επιχειρήσεις και θεωρείται το πιο αξιόπιστο μέγεθος της βάσης δεδομένων.

Πίνακας 6.14 : Μονάδες μεταποίησης κατ' αριθμό απασχολουμένων 1996

Απασχ. ανά Μονάδα	Α.Μ-Θ		Ν.Δράμας		Ν. Καβάλας		Ν.Ξάνθης		Ν.Ροδόπης		Ν.Εβρου	
	Αριθ.	%	Αριθ.	%	Αριθ.	%	Αριθ.	%	Αριθ.	%	Αριθ.	%
Σύνολα	459	100	110	100	191	100	93	100	76	100	99	100
1 -9	176	38	47	43	76	40	28	30	28	37	44	44
10-19	86	19	16	15	35	18	23	25	11	14	17	17
20-49	122	27	22	20	48	25	26	28	24	32	24	24
50-99	40	9	12	11	17	9	8	9	8	11	7	7
100 +	35	8	13	12	15	8	8	9	5	7	7	7

Πηγή: ΙΟΑΡ

Επίσης ερευνήθηκε η χωροθέτηση αυτών των βιομηχανιών και παρατηρείται ότι, παρά τα ευνοϊκότερα κίνητρα που διέθεταν οι Βιομηχανικές Περιοχές, στην πλειοψηφία τους βρίσκονται εκτός των Βί-ΠΕ, γεγονός που δηλώνει ύπαρξη συγκεκριμένης προτίμησης.

Πίνακας 6.15 : Προτίμηση χώρου εγκατάστασης των μεγαλύτερων βιομηχανιών

Νομός	Αριθμός Μονάδων		Απασχολούμενοι 1996	
	εκτός ΒΠΠΕ	εντός ΒΠΠΕ	εκτός ΒΠΠΕ	εντός ΒΠΠΕ
Ν.Δράμας	38	10	2.844	770
Ν. Καβάλας	76	4	5.565	189
Ν.Ξάνθης	32	10	2.106	1.169
Ν.Ροδόπης	23	14	1.602	679
Ν.Εβρου	37	1	2.559	20
Α.Μ-Θ	206	39	15.176	2.827
100,0%	84,1%	15,9%	84,3%	15,7%

Από το σύνολο των παραπάνω (245) μεγαλύτερων βιομηχανιών της περιοχής μελέτης, οι 18 περιλαμβάνονται στις 500 μεγαλύτερες της χώρας) και παρουσιάζονται στον επόμενο πίνακα με βάση τον αύξοντα αριθμό της γενικής κατάταξης από την πηγή πληροφόρησης (στήλη 2) κατά σειρά μεγέθους κύκλου εργασιών (στήλη 5). Επίσης, προστίθεται ο αριθμός απασχολουμένων κατά μονάδα (στήλη 6).

Πίνακας 6.16 : Βιομηχανίες Περιφέρειας Α.Μ-Θ ανάμεσα στις 500 μεγαλύτερες της χώρας, 1996

α/α	α/α στην κατάταξη	ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΚΛΑΔΟΣ	Πωλήσεις εκ.δρχ.	Προσωπικό	Τόπος εγκατ/σης
1	2	3	4	5	6	7
1	55	ΘΡΑΚΗ Α.Ε.	Είδη Διατροφής	22.030	496	Φερές
2	154	ΣΕΚΑΠΑ.Ε.	Προϊόντα Καπνού	9.715	471	Ξάνθη
3	183	ΜΙΣΣΙΡΙΑΝΑ.Ε.	Καπνός	8.534	467	Καβάλα
4	282	ΟΤΤΟ ΕΒΡΟΣ ΚΛΩΣΤΗΡΙΑ Α.8.&Ε.Ε,	Κλωστοϋφαντουργικά Προϊόντα	5.603	200	Αλεξ/πολη
5	305	ΜΥΛΟΙ ΘΡΑΚΗΣ Ι.ΟΥΖΟΥΝΟΠΟΥΛ	Είδη Διατροφής	5.265	105	Αλεξ/πολη

		ΟΣ Α.Ε.				
6	326	ΑΚΡΙΤΑΣ Α. Ε.	Εύλο - Φελλός & Προϊόντα	4.821	185	Αλεξ/πολη
7	333	ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ, Γ, ΜΑΡΜΑΡΑ ΔΡΑΜΑΣ Α.Ε.	Προϊόντα Μη Μεταλλικών Ορυκτών	4.633	430	Δράμα
8	342	ΚΟΜΟΤΕΞΑ.Ε.	Ενδύματα - Εσώρουχα - Αξεσουάρ	4.516	580	ΒΙ.ΠΕ Ξάνθης
9	348	ΠΕΤΡΙΔΗ, Ο.Ν., Α.Κ.Ε.	Καπνός	4.461	250	Καβάλα
10	351	ΣΕΒΑΘΑ.Β.Ε.	Είδη Διατροφής	4.424	310	Ξάνθη
11	365	ΠΕΤΣΑΣΑ.Ε.	Ενδύματα - Εσώρουχα - Αξεσουάρ	4.242	430	Κομοτηνή
12	404	ΧΑΡΤΟΠΟΙΑ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ Α.Β.Ε.Ε.	Χαρτί και προϊόντα	3.746	175	ΒΙ.ΠΕ Κομοτηνής
13	406	ΕΞΙ ΑΛΦΑ Α.Ε.	Κλωστοϋφαντουργικά Προϊόντα	3.746	30	Κομοτηνή
14	407	ΞΙΦΙΑΣ Α.Ε. ΙΧΘΥΗΡΑ ΚΑΒΑΛΑΣ	Είδη Διατροφής	3.740	250	Ν.Καρβάλη
15	430	ΚΡΕ.ΚΑ. ΑΦΟΙ Κ. ΚΙΟΥΤΣΟΥΚΩΣΤΑ Α.Ε.	Είδη Διατροφής	3.576	45	Χρυσ/πολη
16	433	ΛΑΣΚΟΥ Α.Β.Ε.Ε.	Ενδύματα - Εσώρουχα - Αξεσουάρ	3.536	150	Νικησιάνη
17	474	ΝΕΟΓΑΛΑ.Ε.	Είδη Διατροφής	3.214	107	Δράμα
18	483	ΔΕΛΦΙΝΙ Α.Ε.	Ενδύματα - Εσώρουχα - Αξεσουάρ	3.111	360	Καβάλα
		Σύνολο		102.913	5.041	

Σημειώνεται ότι, οι παραπάνω 18 βιομηχανίες ανήκουν κυρίως στις τελευταίες 200 από άποψη κατάταξης και αντιστοιχούν στο 3.6%. Σύμφωνα με την απογραφή 1991 στην

περιοχή μελέτης κατοικεί το 5% των εργαζομένων στην βιομηχανία σε πανελλαδικό επίπεδο.

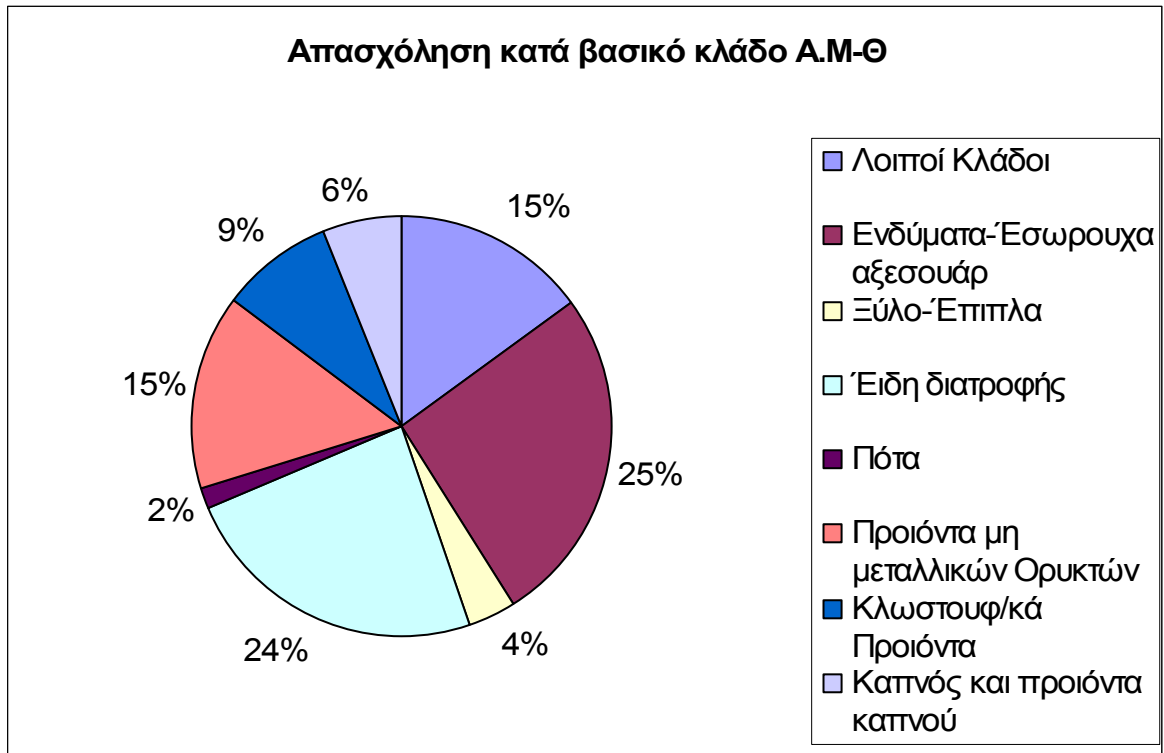
6.2.5 Κλαδική σύνθεση της Βιομηχανίας

Με βάση το σύνολο των 459 μονάδων που εξετάστηκαν, προκύπτει μια γενική κατάταξη σε 27 βιομηχανικούς κλάδους. Μεταξύ των παραπάνω 27 βιομηχανικών κλάδων, ξεχωρίζουν 8 κύριοι κλάδοι που συγκεντρώνουν ποσοστό 83 % περίπου της απασχόλησης που έχει καταγραφεί. Αυτοί οι κλάδοι παρουσιάζονται στον επόμενο πίνακα, με στοιχεία απασχόλησης σε απόλυτους αριθμούς για το σύνολο χώρας και περιφέρειας και σε ποσοστά συμμετοχής της περιφέρειας στο σύνολο χώρας.

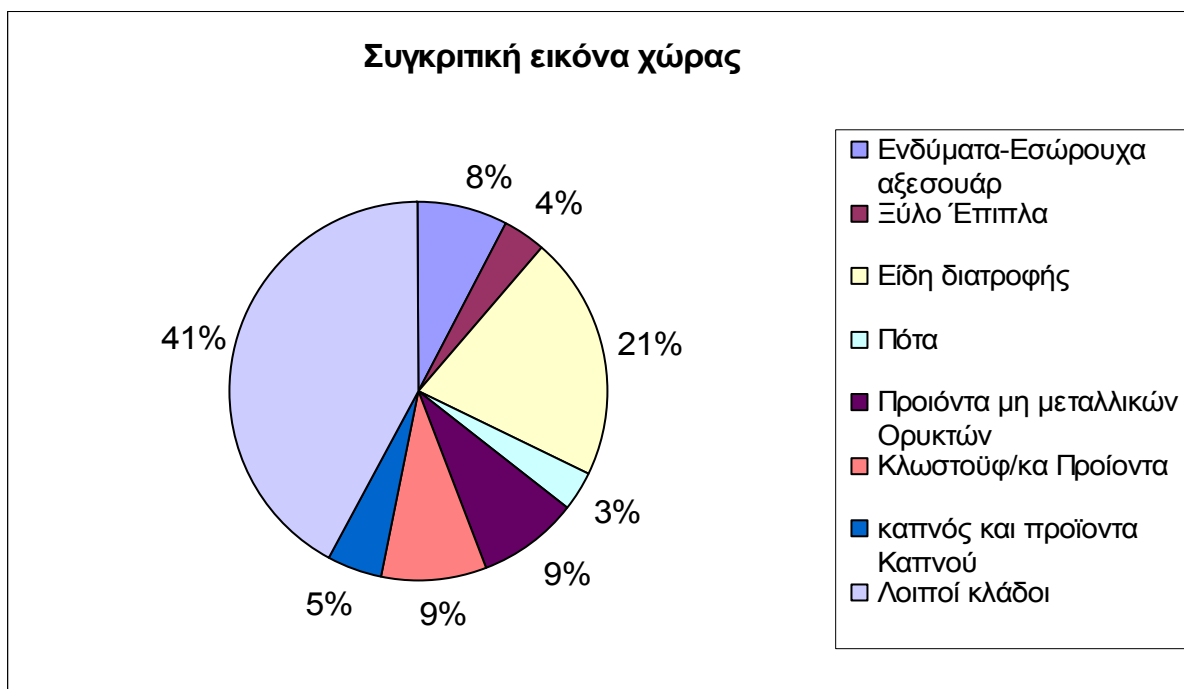
Πίνακας 6.17 : Κύριοι βιομηχανικοί κλάδοι με βάση τη συγκέντρωση της απασχόλησης

Κλάδος	Απασχολούμενοι 1995		
	ΧΩΡΑ	Α.Μ-Θ	Α.Μ-Θ/ΧΩΡΑ
1. Ενδύματα - Εσώρουχα - Αξεσουάρ	18.229	5.328	29,2%
2. Είδη Διατροφής	47.569	4.811	10,1%
3. Προϊόντα Μη Μεταλλικών Ορυκτών	19.743	3.079	15,6%
4. Κλωστοϋφαντουργικά Προϊόντα	20.480	1.737	8,5%
5. Καπνός	7.742	767	9,9%
6. Προϊόντα Καπνού	2.751	471	17,1%
7. Επιπλα	4.199	389	9,3%
8. Ξύλο - Φελλός & Προϊόντα τους	3.864	360	9,3%
Αθροισμα	124.577	16,942	13,6%

ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ

Σχήμα 6.1

Σχήμα 6.2